

סעיף א'

משנה – "היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלושה חודשים. וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלושה חדשים, אחד בתולות ואחד בעולות, אחד גרושות ואחד אלמנות, אחד נשואות ואחד ארוסות. רבי יהודה אומר: הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו (כי אין חשש שלא יוכלו להבדיל בין זרע של ראשון לזרע של שני) חוץ מן הארוסות שביהודה (שהיו מייחדים את החתן והכלה קודם החופה ויש חשש שיבעל). רבי יוסי אומר: כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול". (יבמות מא.)

הש"ס – רבי יוסי מסכים עם רבי יהודה שכל הנשואות יתארסו, אלא שחולק באלמנה מן הנישואין שלא תתארס מפני האיבול.

כמי הלכה?

גמרא – "רבי אלעזר לא על לבי מדרשא. אשכחיה לרבי אסי. אמר ליה: מאי אמור רבנן בבי מדרשא? אמר ליה: **הכי א"ר יוחנן: הלכה כרבי יוסי**. מכלל דיחידא פליג עליה: אין, והתניא: הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה (כל ימיה ולכן אין חשש שהיא מעוברת) או שהיה לה כעס בבית בעלה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה או שהפילה אחר מיתת בעלה או שהיתה עקרה או זקנה או קטנה או איילונית או שאינה ראויה לילד (אין לה רחם), כולן צריכות להמתין שלושה חודשים, דברי רבי מאיר (כי גזרו לא ראויה אטו ראויה). רבי יהודה מתיר לארס ולהנשא מיד.

אמר רבי חייא בר אבא: חזר בו רבי יוחנן. אמר רב יוסף: אי הדר ביה, ממתניתין דכרמא הדר ביה, דתניא: אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא: **שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כולן צריכות להמתין שלושה חודשים**". (שם מב.)

ה"נ, המב"ם, רא"ש – הלכה כרבי מאיר הוא ת"ק שכל הנשים צריכות להמתין שלושה חודשים, כי רבי יוחנן חזר, ועוד שתמיד הלכה כרבי מאיר בגזרותיו.

הגהות אלפסי – שלושה חודשים הכוונה ל-90 ימים מלאים.

ה"ב"ש – אשת סריס ג"כ צריכה להמתין ג' חודשים.

מה טעם התקנה?

גמרא – "...אלא שאר כל הנשים אמאי? אמר רב נחמן אמר שמואל אמר קרא: להיות לך לאלקים ולזרעך אחרוך, להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני (השכינה שורה רק על הודאים, שזרעו מיוחס אחרי אביו בודאות)... **רבא אמר: גזרה שמא ישא אחותו מאביו ויבס אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטור את יבמתו לשוק**". (שם מב.)

באור הש"ס **לדוגמאות של רבא** – **חשש ראשון** אם לא תמתין ג' חודשים, אולי היתה מעוברת מהראשון והוא חושב שהוא של הבעל השני, ויש חשש שישא בת אחרת של הבעל הראשון מאשתו החדשה ובעצם היא אחותו מאביו. **ויש חשש נוסף** שתלד לאחרון בן נוסף שימות בלא בנים, ויבוא בן זה ליבם את אשת אחיו המת ויחשוב שהוא מאחיו מאביו ומאמו ובעצם הוא רק אחיו מאמו, ויעבור איסור כרת, כי רק אח מאב מייבם. **ויש חשש נוסף**, שהראשון יהיה לו בן אחר שימות בנים ויצטרך בן זה אם הוא אחיו היחיד לייבם את אשת אחיו מאביו, והוא בכלל חושב שהוא בנו של אחרון ולא ייבם ולא יחלוץ לאשת אחיו ויפטור את יבמתו לשוק.

דין יום המיתה או הגרושין

גמרא – "אמימר שרא לארס ביום תשעים. אמר ליה רב אשי לאמימר: והא רב ושמואל דאמרי תרויהו צריכה להמתין ג' חודשים חוץ מיום שמת בו וחוף מיום שהתארסה בו? ההוא לענין מינקת איתמר... והא הוא דעבד סעודת אירוסין ביום תשעים ואפסדיה רבא לסעודתיה? ההיא סעודת נישואין הואי. **והלכתא: צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוף מיום שהתארסה בו, וצריכה להמתין ג' חודשים חוץ מיום שמת בו וחוף מיום שהתארסה בו**". (שם מג.)

דין האם מותר לשדך

רא"ש, תרומת הדשן – מה שאסור זה לארס קודם, כלומר להתקדש, אבל לשדך מותר. ומ"מ צריך להשבע המשדך שלא להכנס לבית המשדכת עד סוף ג' החודשים כדי שלא יבואו לידי תקלה.

נכתב הגט ביום אחד וניתן ביום אחר, ממתני מתחילים לחשב את שלושת החודשים

גמרא – "איתמר: מאימתי מונים לגט? רב אמר: משעת נתינה, ושמואל אמר: משעת כתיבה... תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דשמואל... רב כהנא ורב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה. [והלכתא משעת כתיבה]". (גטין יח.)

ה"נ, המב"ם, סמ"ג, רשב"א, ה"ו, ה"ב"ש – פסקו כשמואל שמונים משעת כתיבה, כי רב אשי הוא בתראה וכן נפסק בירושלמי.

רא"ש – פסק כרב שמונים משעת נתינה, כי הלכה כרב באיסורי וכן נהגו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע, וכך נהגו בכל אשכנז וצרפת. [הרא"ש לא גרס "והלכתא משעת כתיבה"]

1. פסק כמשנה וכת"ק וכרי"ף, הרמב"ם והרא"ש ורבי יוחנן שחזר בו שכל אשה שהתגרשה או התאלמנה, הרי זו לא תינשא ולא תיארס לאחר עד שתמתין 90 יום חוץ מיום הגרושין או מהיום שמת בעלה (כגמרא בדף מג.). וחוף מיום שהתארסה בו, כדי להבדיל בין זרעו של ראשון לזרעו של שני במקרה שמעוברת (כהסברו של רבא).
המ"א – כרא"ש וכתרומת הדשן שמוותר לעשות שידוכין בלא ארוסין קודם לכן, רק שלא יכנוס עמה בבית. **וכתבו החלקת מחוקק והבית שמואל בשם הבית יוסף**, שצריך להישבע המשדך שלא יכנוס את המשודכת עד סוף הזמן כדי למנוע תקלה.
בית שמואל – הלכה כרבא **שדין זה הוא מדרבנן**. ויש לומר גם לשמואל זה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, וכ"כ פת"ש בשם ברכ"י באריכות.
2. כרי"ף וברמב"ם שפסקו כשמואל שמונים לגט משעת כתיבתו, ואפילו היה על תנאי או שהגיע לידה לאחר כמה שנים, שהרי מרגע שכתבו לה אינו מתייחד עמה יותר.
המ"א – הביא כ"א את דעת הרא"ש שמונים מיום הנתינה, וראוי להחמיר.
בית שמואל – ואם נשלח ע"י שליח אז מהיום שבו הגיע הגט לידה.
3. כבריייתא בגמרא בדף מב: , שאפילו אשה שאינה יכולה ללדת (מכל סיבה שהיא וכ"ש כשמוכיחה שלא היתה בהריון כגון בדיקת הריון או קבלת וסת), וכמשנה שאפילו אפילו התגרשה או התאלמנה מן הארוסין צריכה להמתין 90 יום ואפילו קטנה, זקנה, איילונית ואפילו בעלה במדינת הים או סריס או חולה או חבוש בבית האסורים והמפלת אחר מיתת בעלה צריכה להמתין 90 יום.

סעיף ב'

משנה – "היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלושה חודשים". (יבמות מא).
גמרא – "יבמה שחלצו לה אחים בתוך שלושה – צריכה להמתין ג' חדשים (מיום המיתה), לאחר שלושה – אין צריכה להמתין שלושה חדשים. הוי הג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת היבם". (שם מא -מב).
שנ"ע – כמשנה ביבמות שיבמה שמת היבם שלה גם צריכה להמתין שלושה חודשים.
חלקת מחוקק, בית שמואל – אם יש שני יבמים מותרת להתייבם לשני תוך 90 יום למיתתו של הראשון ולא חוששים שזה שמת כנס אותה.

הדין בזה"ש שלא מביימים:

פתחי תשובה בשם ישועות יעקב – אף בזמן הזה שאין יבום ממש, מ"מ כיון שיבמה בכלל הגזרה צריכה להמתין 90 יום כי לא בטלה הגזרה.
בית שמואל (ס' קסד ס"ק ג') – בזה"ש שלא מביימים אז אפשר שאולי לא צריכה להמתין.

סעיף ג'

תשובת הרא"ש, שנ"ע – ראובן שבא על נערה והתעברה ממנו ושניהם מודים שממנו התעברה ואומר הבעל שבא לשם קידושין, והלכה ונישאה לשמעון וגרשה שמעון, צריכה להמתין ג' חדשים, כי קדושי ראובן אינם נחשבים כי לא היו בעדים וקדושי שמעון היו קדושי גמורים. ואע"פ שהיתה מעוברת מראובן לא חילקו חכמים בזה, ובכל הנשים הצריכו להמתין שלושה חודשים בין מעוברת ובין לא מעוברת.
חלקת מחוקק, בית שמואל – הוסיפו באור, שבמקרה זה לא ידוע לרבים שהיתה מעוברת לראובן ולא דומה למחזיר גרושתו. **משמע שאם ידוע לרבים מותרת להינשא מיד**.

סעיף ד'

היב"ש, סמ"ק, שנ"ע – מחזיר גרושתו אינה צריכה להמתין ג' חודשים, כי לא גוזרים במקרה שלא שייך עניין הבחנה.

סעיפים ה' ו'

דין אנוסה ומפותה

גמרא – "אמר שמואל: וכולן צריכות להמתין שלושה חודשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה, אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין ג' חדשים. ובמאי, אי במיאון, והאמר שמואל דלא בעיא! ואי בגט, האמרה שמואל חדא זימנא, דאמר שמואל: מיאנה בו אינה צריכה להמתין שלושה חודשים, נתן לה גט צריכה להמתין שלושה חודשים! אלא בזנות, וגזרו רבנן קטנה משום גדולה (וגיורת קטנה לא שכיחא)...
לישנא אחרינא אמרי לה אמר שמואל: כולן צריכות להמתין שלושה חודשים, חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה, אבל קטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין שלושה חודשים. במאי, אי במיאון, האמרה שמואל חדא זימנא (שלא צריכה להמתין)! אי בגט, הא קאמר שמואל דבעיא, דאמר שמואל: **מיאנה בו אינה צריכה להמתין שלושה חודשים**, נתן לה גט צריכה להמתין שלושה חודשים?
אלא בזנות (אנוסה ומפותה), וזנות בקטנה לא שכיח. גיורת ומשוחררת דשכיח בהו זנות ליגזור! הוא דאמר כרבי יוסי, **דתניא: הגיורת והשבוי והשפחה שנפדו, שנתגירו ושנשתחררו צריכות להמתין ג' חודשים דברי רבי יהודה, רבי יוסי מתייר לארס ולהנשא מיד**. מ"ט דרבי יוסי?...

סעיף ז'

ר"ג. שו"ע – פילגש המיוחדת לאיש שרוצה להנשא לאחר צריכה להמתין 90 יום אפילו לדעת רבי יוסי, כי פילגש קרובה לאישות.
חלקת מחוקק – מדובר שהתעברת ממנו בעבר.
בית שמואל – דין זה מוסכם גם על רוב הראשונים (רמב"ם וסיעתו) שלא גזרו בזנות (אנוסה ומפותה), כי פילגש קרובה לאישות ולא מתהפכת.
חלקת מחוקק – אם התעברה ממנו, והלכה והתקדשה לאחר והתגרשה, מותרת לחזור לראשון בלא להמתין כמו מחזיר גרושתו בסעי' ד'.
פתחי תשובה – הביא אחרונים שתמחו על החלקת מחוקק, מה ההבדל בינה לאשה רגילה בסעי' ג' שנבעלה לו ונישאה לאחר והתגרשה שצריכה להמתין ג' חודשים לפני שתינשא לראשון.

סעיף ח'

משנה – "שנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה לזה ואת של זה לזה, הרי אלו חייבים משום אשת איש... ומפרישים אותם שלושה חודשים שמא מעוברות הן. ואם היו קטנות שאינו ראויות לילד מחזירים אותן מיד..." (יבמות לג:).
תשובת הרא"ש, שו"ע – למדו מהמשנה שמי שנשאת בטעות ונודע שהיא אסורה לבעלה ובית הדין הוציא אותה ממנו, אם היתה קטנה שלא ראויה ללדת לא צריכה להמתין, כי בדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים. אבל גדולה צריכה להמתין.
בית שמואל – אם היתה גדולה כו"ע מודים שצריכה הבחנה אפילו לראשונים הסוברים שבזנות לא צריכה להמתין וכפסק השו"ע, כי כאן לא מתהפכת למנוע עיבור כי סבורה שהוא בעלה וכשר לה.

סעיף ט'

ר"ת, מגיד משנה – אשה שהתגרשה ויצא קול של פסול הגט והצריכו אותה לקבל גט שני מפני הלוז, **מותרת להנשא לאחר ג' חודשים מגט ראשון ולא צריכה להמתין** שוב ג' חודשים, כי הגט השני לא מוציא מהבעל אלא מבטל את הקול.
ר"י, רשב"א, רא"ש – **צריכה להמתין ג' חודשים מרגע קבלת הגט השני**, כי בגט זה מתגרשת. וכל גט שבי"ד מצריכים ליתן אותו, ממנו מונה. והוכחה, שאפילו קטנה שהשיאוה אמה ואחיה שיכולה למאן ולצאת בלא גט, אם יצאה בגט מונה ג' חודשים, וכ"ש זו שיצא עליה קול, יאמרו שחכמים הכריעו שקדושה היו קדושין ולא הוצרכה להמתין ג' חודשים. ואע"פ שהגט היה לרווחא דמלתא לבטל הקול, חוששים שאחד ישמע שהיה קדושין ולא ידע שהגט השני היה לבטל קול ולכן בכל גט צריכה להמתין ג' חודשים.
הרשב"א הביא בתשובותיו מקרה נוסף בו פסק כשיטתו: אלמנה שיצא עליה קול שהתקדשה לראובן, והלכו לראובן ונתן לה גט, אע"פ שהוא נשבע לאחר נתינתו שלא קידש אותה מעולם ואותו קול היה שקר מוחלט, כיון שנתן גט מעצמו בלא שכפו אותו היא אסורה בקרוביו והוא בקרובותיה, וכ"ש שאסורה להנשא ג' חודשים.
הרשב"א ציין שבמקרה שבו הקול היה שהתקדשה והתגרשה מחמת קול זה והתברר כשקר שמעולם לא התקדשה, אינה צריכה להמתין ג' חודשים, וכ"כ גם התוספות ורבונו ירוחם.
הרשב"א הביא בתשובה מקרה כזה: נערה שהיתה משודכת לבנו של ראובן ולא עלה השידוך. אח"כ שידכה אביה ליהודה והתקדשה לו. ואחר הקדושין עמד ראובן ואמר שהוא היה שליח בנו לקדשה בפני אביה וקידש אותה בפני שנים ואחד מהעדים מת, והן הנערה והן אביה מכחישים שקדשה. במקרה זה, עד אחד לאו כלום הוא, וכן שיש חזקה ש"לא חציף איניש לשויי לאבוה שליחי", וזה שהביא לה גט אחר הארוסין לא כדן עשה כי לא היתה צריכה גט ודאי שלא נפסלת לכהונה כי התגרשה מאיש שאינה אישה, וגט זה הוא חספא בעלמא, ולכן גזרת רבי מאיר לא שייכת פה כי התברר שדברי ראובן הם שקר, ולכן לא חוששים לאסרה לכהונה ולא להצריכה להמתין ג' חודשים.

שו"ע – אשה שהתגרשה ויצא קול שהגט פסול והצריכוה גט נוסף בגלל זה, לדעת ר"י ורא"ש צריכה להמתין ג' חודשים מהגט השני, ולדעת ר"ת מותרת להינשא מיד ולא צריכה להמתין שוב, וכך פסק השו"ע.

המ"א

1. הלכה כסברת ר"י ורא"ש להחמיר.
2. **בית שמואל** – ה"ה אם משתהה בגט השני בין כתיבה לנתינה, מ"מ יש להחמיר לכתחילה.
2. פסק את הרשב"א, שאם התגרשה רק בגלל שיצא קול שהיא מקודשת, ג"כ צריכה להמתין.

הדין כאשר הגט הראשון היה בטל מן הדין ולא רק בגלל קול בעלמא

מהר"ם מלובלין – בשעת הדחק אפשר לסמוך על ר"ת ולמנות מזמן הגט הראשון.

חלקת מחוקק, בית שמואל – **חלקו עליו**, וכתב שפשוט שמונים מהגט השני, ורק כאשר יצא קול פסול בעלמא מונים מהראשון.
ח"ת סנפך – כתב ליישב דעת מהר"ם מלובלין, שמה שהתיר בשעת הדחק מגט ראשון בצרוף דעת ר"ת, זה רק במקרה שמדובר שטעה הסופר וכתב בגט הראשון שהוא לוי והוא לא היה לוי, **וזו טעות שאינה שכיחה ולא פוסלת מדאורייתא**, אבל אם אחד סידר גט ונמצאו ד' ערעורים על הגט שמעכבים מדאורייתא ורואים שאותו מסדר גט אינו בקי בכתיבת גטין כלל, אז גם מהר"ם מודה שמונים מהגט השני ואין לצרף כלל שום קולות אפילו בשעת הדחק.

סעיף י'קידוש או נשא תוך ג' חודשים ולא ברח

המב"ם – מנדים אותו, אבל אין כופים אותו לגרש אלא מפרישים אותו עד אחר שלושת החודשים ואז יעמוד עם אשתו. **וסיבת הנידוי היא עונש על כך שעבר איסור מדרבנן**, כי גלות מכפרת.

הש"ג, ראב"ד, רא"ש, נמוקי יוסף – כתב שחייב לגרש ואף כופים על כך ואם לא מגרש מנדים אותו כדי שיגרש (זו סיבת הנידוי), אבל לא כופים אותו בשוטים. ואם הוא ישראל יחזירנה אחר שלושה חודשים. **וכתב ע"פ השאלות**, שאפילו הוא כהן חייב לגרש אע"פ שתאסר עליו. **נמוקי יוסף** – כל זה כשנמצאת לאחר ג' חודשים שאינה מעוברת, אבל אם נמצאה מעוברת עומד בנידויו עד שתלד ותניק כ"ד חודשים או עד שיגרש.

מהרי"ו בשם האור זרוע – פסק כרא"ש שכופים אותו לגרש עד זמנו כמו רוב הראשונים. ודוקא אם עבר במזיד ממש או שהורו התר לעצמם, אבל אם שניהם שוגגים כי הם לא יודעים שאסור היה להם, מספיקה הפרשה עד סוף הזמן בלא כפייה לגרש, ודי כשיברח לעיר אחרת מהלך יומיים או שלושה ויעשה שבועה שלא ישוב אל המקום שהיה שם עד תום כ"ד חודשים.

תרומת הדשן, בגימין זאב – פסקו כרא"ש שכופים אותו לגרש עד זמנו כמו רוב הראשונים. **והסיקו שאין לסמוך להקל בשוגג אלא בכהן שאם יגרשנה אסור לו להחזיר אותה, אבל בישראל אין לסמוך על האור זרוע בזה.**

גי' יוסף – פסק הלכה כרמב"ם, שלא כופים אותו לגרש אלא רק מנדים אותו, ואין חילוק בזה בין כהן לישראל, בין בשוגג ובין במזיד. **דרכי משה** – בכהן יש לסמוך להקל לפי הרמב"ם שפורש ממנה בלא גרושין **בין בשוגג ובין במזיד**, ובישראל יש לסמוך על דברי מהרי"ו בשם אור זרוע **להחמיר במזיד כדעת הרא"ש ולהקל בפרישה בלבד כשניהם שוגגים.**

היכן גר לאחר שמגרש אותה? רא"ש, ריב"ש – לא ידור עמה באותו מבוי. **ריב"ז** – באיסורי דרבנן אסור רק באותה חצר, אבל במבוי מותר.

מה נקרא שוגג?

תרומת הדשן, בגימין זאב – שוגג נקרא דוקא כשלא ידע שמת בעלה תוך ג' חודשים או שהוא עם הארץ ולא יודע שאסור, אבל אם מורה התר לעצמו נקרא מזיד, וכן אם ידע וטעה בחודש העיבור נחשב כמזיד, וכן אם הוא תלמיד חכם שטעה בדבר שראוי להסתפק בו, אינו נקרא שוגג אלא מזיד. **משנה למלך** – אם גדול הדור הורה לו התר אין לך שוגג גדול מזה. **גית אפרים** – נחלק עליו, שהרי אדרבא, כיון שיש לו על מי לסמוך יבוא להקל ולסמוך על המתירים. לכן חייב להוציאה בגט ולא מועילה הפרשה.

הלכה

שו"ע – פסק כרמב"ם שהמקדש תוך תשעים יום מנדים אותו אבל לא כופים אותו לגרש.

גית שמואל – נפק"מ בין שיטת הרמב"ם לרש"י:

1. אם עברו ג' חודשים ולא נידו אותו: לרמב"ם חייבים לנדות אותו על מעשה האיסור שעשה, אבל לרש"י וסיעתו לא.
2. לרמב"ם לא צריך הרחקה עד שיעור חזרתו, אלא רק משהו כדי שיענש על האיסור שעבר. לרש"י צריך הרחקה כך שלא יוכל לחזור עד סוף הזמן.

המ"א

1. הביא כ"י"א את הרא"ש שצריך לגרש. ואם הוא ישראל יכול להחזיר אותה אחר ג' חודשים, ואם הוא כהן לא יחזיר.
 2. אם קידש בשוגג, למהרי"ו אין צריך לגרש ומספיק לפרוש ממנה, **ולתרומת הדשן יש להחמיר אפילו בשוגג. והכריע כדבריו בדרכי משה ע"פ מהרי"ו**, שבכהן שאסור להחזיר יש לסמוך על המקלים שלא לגרש אלא לפרוש, ובישראל אין לסמוך על המקל אלא להחמיר כדעת הרא"ש. **חלקת מחוקק, ט"ז**? – כתב שתרומת הדשן הסתפק אם להחמיר, ולכן אין לדחות את מה שפשוט לאור זרוע בגלל ספקו של תרומת הדשן. **לכן אין חילוק בין כהן לישראל אלא בין מזיד לשוגג בלבד**: תלמיד חכם שטעה בדין חייב לגרש אפילו הוא כהן כי זה כמו מזיד, אבל ישראל עם הארץ שלא יודע שאסור או שהוא שוגג גמור כגון שלא ידע שמת בעלה תוך ג' חודשים **אפשר להקל בדבר שהוא מדרבנן ולא לגרש אלא לפרוש** כדעת הרמב"ם.
- גית שמואל** – ע"פ הסברו את הרמ"א, חלק על מה שכתב החלקת מחוקק שתלמיד חכם כהן חייב לגרש, כי אם הוא כהן אפילו במזיד גמור יש להקל, כי בכהן מקלים לגמרי כדעת הרמב"ם, ובישראל כמהרי"ו, שבמזיד מחמירים ובשוגג מקלים. **ומה שכתב כאן הרמ"א שבשוגג אין להקל בישראל זה טעות סופר. וכ"פ גם בישועות יעקב** שבדבר שיסודו הוא קנס דרבנן אפשר להקל.
- מהרש"ל** – חלק על החלקת מחוקק והבית שמואל ובפרוש אסר אפילו בשוגג להתיר בהפרשה וחייב גט בין בכהן ובין בישראל.

למה הרמ"א לא כתב בדעת מהרי"ו שצריך לפרוש מהלך שנים או שלושה ימים כדברי מהרי"ו? משכנות יעקב – סמך על מה שכתב מהרי"ו ומה שכתב הוא בדרכי משה. **פתחי תשובה** – לא היה ברור לו שכך הדין ולא רצה להחמיר בזה, אלא שצריך לפרוש אפילו הוא באותה עיר, רק שלא יבוא לביתה. וזה ע"פ דברי השו"ע עצמו לקמן שלא צריך בריחה לעיר אחרת.

3. כריבי"ש, שלאחר שגרש אסור לדור עמה במבוי.

גית שמואל – וה"ה לכל איסורי דרבנן חוץ משבויה שבה הקלו.

4. כמרדכי בשם מוהר"ם, שאם עברו ג' חודשים ולא כפו אותו לגרש, אין כופים אותו יותר כי כבר עבר הזמן. **והסביר הבית שמואל**, שזה לשיטת

הפוסקים הסוברים שהנידוי הוא כדי שיגרש, וא"כ כעת כשיכול לשאת אותה מחדש, אין צורך יותר בנידוי.

ט"ז – בכל הדינים הללו אין שום חילוק בין קידש לנשא.

הדין כשקידש או כנס קטנה תוך ג' חודשים: נמוקו וזוהו בשם כמה ישי מרבנותו – לא כופים אותו לגרש ולא מנדים אותו, אלא כופים אותו לפרוש

ממנה ג' חודשים. **תוספות** – מגמגמים בזה. **גית שמואל** – פסק שאין שום חילוק בכל הדינים הנ"ל בין קטנה לגדולה.

קידש תוך ג' חודשים וברח

גמרא – "איתמר: קדשה בתוך שלושה וברח, פליגי בה רב אחא ורפרם: חד אמר משמתינן ליה, וחד אמר עירוקיה מסתייה (לא כופים אותו לכתוב גט כי

גילה בדעתו שלא כונס עד שיעברו שלושת החודשים). הוה עובדא ואמר להו רפרם: עירוקיה מסתייה". (יבמות לו.)

הש"ג רמב"ם טור – הלכה כרפרם שאם ארס וברח הועילה בריחתו להצילו מן הנדוי ואין מנדים אותו ולא כופים אותו לגרש.

רבי יחיאל מפרוז – אומרים לו לכתחילה לברוח כדי שלא יצטרך לגרש.

אור זרוע – דוקא אם ברח מעצמו, אבל לכפות אותו לברוח כשהיה בדעתו לכנוס לא מועיל.

שו"ע – פסק כרמב"ם שאם קידש וברח אין מנדים אותו.

רמ"א – כרבנו יחיאל מפרוז, שמלמדים אותו לברוח.

לאיזה מרחק צריך לברוח? רא"ש – צריכה שתהיה למקום שיקח לו לחזור עד לאחר שיעברו שלושת החודשים, כי אם יברח רק לעיר אחרת בטלה תקנת

חכמים. **גית וזוהו ט"ז** – אין נראה כן מדברי שאר הפוסקים שסתמו דבריהם ולא ציינו לאן יברח, ומשמע שמספיקה בריחה כלשהי, ורק שלא יהיה

עמה בביתה. וכ"פ בשו"ע וכ"פ הט"ז.

הט"ז הוסיף, שאין לומר שכל אדם יעשה כן, היינו יקדש תוך ג' חודשים ויברח לעיר אחרת, כי כיון שהוא ירא מבית הדין שימחו בידו, בודאי ירא לכנוס

אותה.

הדין כשכנס ואח"כ ברח

רמב"ם ט"ז – לשיטתם שהנידוי הוא כפרה על שעבר איסור דרבנן אין הבדל בין קדש או גם כנס, ובריחתו מסייעת לו לכפר **ולא כופים אותו לגרש**.

וסתם נידוי שלושים יום.

הש"ג רמב"ם טור – חלקו על הרמב"ם והר"ן, וכתבו שכל מה שאמרה הגמרא שבריחתו מסייעת לו זה רק כשקידש, אבל אם גם כנס אז **כופים אותו**

בנידוי עד שיגרש או ישר בנידוי עד שיגיע זמנו לכנוס שהוא לאחר תשעים יום.

מהרמב"ן והרשב"א משמע שאף שמבינים כרש"י שהנידוי הוא כדי שיגרש, מ"מ מודים שבברח לא צריך לנדות.

הראב"ד כתב שבנוסף קונסים אותו גם לאחר זמנו שלא יכנוס עד שיעברו מספר הימים שעמד עמה בתוך תשעים הימים באיסור, שאל"כ מה הפסיד

כשבעל באיסור. **אבל הרמב"ן והרשב"א והתוספות הטור חלקו על הראב"ד**, וכתבו שכופים אותו לגרש בגט עד זמנו בלבד ולא לאחר מכן, כי בשל

דבריהם הולכים להקל.

סעיף יא'

גמרא – "...אלמא תניא: לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו. ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית, גזרה שמא תעשה עוברה סנדל..." (יבמות מב.)

גמרא – "אמימר שרא לארס ביום תשעים. אמר ליה רב אשי לאמימר: והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין ג' חודשים חוץ מיום שמת בו

וחוץ מיום שהתארסה בו? ההוא לענין מינקת איתמר, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה

בו. והא ההוא דעבד סעודת אירוסין ביום תשעים ואפסדיה רבא לסעודתיה? ההיא סעודת נישואין הואי.

והלכתא: צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שהתארסה בו, וצריכה להמתין ג' חודשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שהתארסה

בו"י. (שם מג.)

למה מעוברת צריכה להמתין שלושה חודשים?

רמב"ם – משום שחסה (לחוץ אותו וממעך בשעת תשמיש) ואולי יהרג העובר. טעם זה נדחה בגמרא, **והקשה הכסף משנה** מדוע הרמב"ם הזכיר אותו.

ה"נ רמב"ם – סתם מעוברת תהיה מניקה אח"כ, ושמא תתעבר בימי מניקתה ויתעכר חלבה לא יהיה לה חלב להניק לבנה.

גית שמואל – אשה שיש לה צימוק דדים ולא תוכל להניק, לכאורה מותרת אפילו היא מעוברת כי לא שייך הטעם שתהיה מניקה, אלא שלפי תוספות

שחלק על הר"ש, וסבר שגרשה מניקה אסורה כמו שגרשה מעוברת אסורה משום חסה, א"כ ה"ה מי שיש לה צימוק דדים אע"פ שלא תניק, אסורה

משום הטעם של חסה. ואע"פ שנדחה טעם זה מ"מ לא חזרה הגמרא ממה שאסור לפי הטעם הזה. כלומר, הטעם שמא תתעבר בימי מניקתה מוסיף על

הטעם הראשון ולא מחליף אותו. לכן כתב הרמב"ם רק את הטעם משום שחסה, משום שמה שאסור לפי טעם שחסה אסור אף לפי המסקנה.

אופן חישוב החודשים

מהר"ם מרוטנבורג – מדובר בחודשים מלאים שהם 720 ימים לכ"ד חודשים. ואם השנה מעוברת חודש העיבור לא עולה בגלל החודשים. **מרדכי בשם יש מפרשים, הגה"מ** – מדובר בחודשי לבנה שאחד מלא ואחד חסר שהם 708 ימים לכ"ד חודשים. והוסיפו, שמכיון שהכל תלוי בחודשים ולא בשנים, אם השנה מעוברת חודש העיבור נכלל במנין החודשים, כי לתינוק מספיקה יניקת כ"ד חודשים. **וכ"פ הבית יוסף**.

הדין בגרושה מינקת

ר"ש זקנו של הרשב"א (מובא בתוספות יבמות מב.) – גרושה לא צריכה להמתין כ"ד חודשים, כי לא משועבדת להניק את בנה. והבינו הסמ"ג והמגיד משנה, שמותרת בין כשהולד מכיר אותה ובין אם לא מכיר אותה. **תוספות, רא"ש ור"ן בשם ר"ת, שאילתות, רמב"ם, ריב"ש, טור** – בין אלמנה ובין גרושה צריכה להמתין כ"ד חודשים. **וכתב המגיד משנה** שכך נראה מדברי הגמרא שלא חילקה בין מניקה למעוברת, וכן אין חילוק בין מכירה ללא מכירה. **השב"א** – **סובר שיש חילוק במין מכירה ללא מכירה**, שהגרושה צריכה להמתין דוקא כשהתחילה להניק קודם שהתגרשה עד שהולד הכיר אותה, אבל קודם שהכיר אותה לא צריכה להמתין כ"ד חודשים, כי יכולה עכשיו לא להניק אותו כלל. **הריב"ש חלק על הרשב"א** וכתב שאין שום חילוק בזה וכמו הראשונים הנ"ל.

גמלה את הנער או נתנה למינקת אחרת אחר שבעלה מת כבר

גמרא – "ת"ר: נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת, מותרת להנשא מיד. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סבור למיעבד עובדא כי הא מתניתא. אמרה להו ההיא סבתא: בדידי הוה עובדה ואסר לי רב נחמן. איני, והא רב נחמן שרא להו לבי ריש גלותא (שאלמנותיהם היו נותנות למניקות)? שאני בי ריש גלותא דלא הדר בהו (לא חוזרת בה המניקה לשוב ולהניק כי הם בני אדם מאוימים)... **והלכתא: מת (הולד) מותר, גמלתו אסור**. מר בריה דרב אשי אמר: אפילו מת נמי אסור, דלמא קטלה ליה ואזלא ומינסבא. הוה עובדא וחנקתיה. ולא היא, ההיא שוטה הואי דלא עבדי נשי דחנקן בנייהו". (כתובות ס:)

מהר"ם מרוטנבורג, רא"ש – פסק ע"פ הגמרא, שאם גמלתו אסורה להנשא עד כ"ד חודש כי חוששים שמא תמהר לגמול אותו מלינק והוא יסתכן. וגם אם נתנה למינקת אחרת, חוששים שמא תחזור בה המניקה, והמניקות של בי ריש גלותא לא היו חוזרות בהן כי שם היו אנשים אלימים וחזקים וריש גלותא אחד היה והיה כמו מלך בישראל ולכן היו מפחדות מלחזור בהן, אבל שאר נשים אפילו נשבעה המניקה לאדם גדול או נדרה ברבים שלא תחזור בה, אסור, שמא תחזור במקרה שלא נשבעה ותעקר תקנת חכמים.

מרדכי בשם ר"ת הזקנו – גם אין להתיר ע"י זה שתתן המינקת ערבון גדול שלא לחזור בה, כי לא כולם יודעים על הערבון הזה ויבואו להתיר בלא ערבון. וכן לא מועילה שבועה אפילו לאדם גדול, ולא משכון ולא שתי מניקות, ובכל ענין אסורה.

ה"ר והמגיד משנה הביאו דעות שאם נשבעה המינקת לאדם שדומה לריש גלותא שלא תשוב להניק מועילה שבועתה, **ויש דעות** שאפילו אם נשבעה לכל אדם שבועתה מועילה, **אך חלקו ואמרו שאין זה עיקר**, שלא אמרו אלא לריש גלותא בלבד שנודע פחדם של אנשיו על הבריות ויש לזה קול ויודעים כולם שהמניקה לא תחזור בה ולא יבואו להתבלבל במקרה רגיל, אבל שבועה בין מניקה רגילה לאשה אין לה קול, ואחרים יבואו לחשוב שמותר להנשא בתוך כ"ד חודש אם נותנים את התינוק למניקה.

וסיים ה"ר שכך סוברים גם הרי"ף והרמב"ם לא כריש גלותא, וכל מי שמבקש עילה להקל אינו אלא פורץ גדר של חכמים, ואם היו ארוסין בלבד מפרישים אותו ממנה, אבל לא כופים אותו לגרש, אבל אם נשאה כופים אותו לגרשה.

הלכה**שנ"א**

1. פסק את הברייתא שלא ישא אדם ולא יקדש אדם מעוברת חברו ולא מינקת חברו עד שיהיה לולד כ"ד חודשים חוץ מיום שנולד בו ויום שהתקדשה בו. **המ"א** – כמדרכי, שמחשבים את החודשים אחד מלא ואחד חסר. **חלקת מחוקק, בית שמואל** – אסור במינקת חברו שמא תתעבר ויתעכר חלבה. וגדר איסור זה הוא כמו בהבחנה של ג' חודשים. ולכן אסור אפילו הוא סריס ואין חשש שתתעבר כי לא פלוג חכמים, וכן מותר לשדך.
2. כהגה"מ, שחודש העיבור נכלל במנין החודשים. **והסביר הגר"א**, שלא נכתב בגמרא שתי שנים, אלא הדגש היה על החודשים שיהיו כ"ד. **המ"א** – החמיר כמהר"ם לחשוש אפילו לחודש העיבור. **והסביר הבית שמואל**, שאע"פ שבאבלות כתוב לשמור י"ב חודש וחודש העיבור נכלל, כאן יש מחמירים משום חשש סכנת נפשות לולד. **ט"ז** – כתב שמלשון הרמ"א משמע שאינו מחליט להחמיר, ובדברי חכמים ודאי הולכים להקל כשיש מחלוקת. ואם קרה ונגמרו כ"ד החודשים ביום ר"ח אדר שני, גם לפי מהר"ם אין צורך לחכות עוד חודש, אלא רק אם חודש העיבור בתוך החודשים אז מחמירים לשיטתו. **והסיקו הט"ז והבית שמואל**, שבכל מקרה בו יש איזשהו צד להקל לא מכלילים את חודש העיבור, כי בדברי חכמים הולכים לקולא. **ובדיעבד אם לא המתין את חודש העיבור לא מנדים אותו ולא מפרישים אותו**.

גודע ביהודה – האריך לחלוק על דברי מהר"ם, אמנם מכיון שהוא אור גדול אין לנו כח להקל נגד דעתו. אמנם מחלק וסובר שלא החמיר מהר"ם אלא במקרה בו התינוק עדין יונק בחודש העיבור, אבל אם כבר הפסיק לינוק מזמן ונגמל, אין שום סיבה לחכות סתם את החודש הזה. **וכ"פ שבט הלוי**.

ישועות יעקב – הקל כאשר נתנה בנה למניקה, שאז ממתין רק כ"ד חודש בלא חודש העיבור.

3. פסק כרוב הראשונים (ר"ת ורמב"ם) שבין אלמנה ובין גרושה צריכות להמתין עד שיהיה לולד כ"ד חודש.

4. כמדרכי, שגם במזנה והתעברה או מניקה צריך להמתין כ"ד חודש.

המ"א – הביא דעת י"א שמקלים במזנה. **והכריע להלכה שיש להקל במופקרת לזנות** כדי שתהיה נשואה ויהיה בעלה משמר אותה מלזנות.

גודע ביהודה ועוד אחרונים – הקל רק אחר הלידה וכשתתן את הולד למינקת, ותשבע שלא תחזיר את הולד קודם כ"ד חודש.

בית שמואל – אם הוא והיא מודים שזינתה איתו וממנו התעברה, מותרת בלא המתנה להינשא לו ולא חוששים שזינתה עם אחר. **וכ"כ הפת"ש**.

5. פסק כרב נחמן שאפילו נתנה בנה למינקת או גמלתו בתוך כ"ד חודש לא תינשא, כי חוששים שתמהר לגמול אותו ויסתכן ושמא תחזור בה המינקת. וכרא"ש, שאפילו נשבעה המינקת על דעת רבים שלא תחזור בה ואפילו נשבעה על דעת אדם גדול לא תינשא (ולא נתינת משכון ולא שתי מניקות – מרדכי).

המ"א – י"א שאם נשבעה המינקת וכנס לא יוציא (מרדכי).

בית שמואל – אם נתנה משכון צ"ע אם מועיל בדיעבד.

מקרים בהם לא צריכה להמתין כ"ד חודשים

גמלה בחיי בעלה: רא"ש – אם גמלה את התינוק מלינוק בחיי בעלה מותרת להנשא, כי אין סיבה לגזור שום גזרה וגם לא אטו לא גמלתו בחיי בעלה, כי גם אצל ריש גלותא לא גזרו אטו לא תתן למינקת, ולכן מה שגוזרים זה רק שמא תחזור בה המינקת או שתמהר לגמול אותו, וכאן אם כבר גמלה בחיי בעלה אין חשש.

אשה שלא יכולה להניק /או שכרו לה מינקת:

רא"ש. ע"פ. בית יוסף. מהרש"ל. ט"ז. ובית שמואל – אשה שדדיה צמקו ואינה רגילה להניק לעולם או שפסק חלבה בחיי בעלה **וכבר אז** שכרו לה מינקת שתניק במקומה, ג"כ מותרת להנשא מיד אם מת אח"כ.

רא"ש. ע"פ. טור. ונ"ח – כתב רק שצמקו דדיה ופסק חלבה גם **אם לא שכרו לה** מינקת עדין. וכן, אם שכרו לה מינקת בחיי בעלה אפילו אם לא פסק חלבה, ג"כ לא צריכה להמתין כ"ד חודשים.

אשה ששכרה מינקת בחיי בעלה והפסיקה להניק:

סמ"ג. ג. ור"מ. מקוצי. בשם הגאונים – אם פרשה לגמרי מלהניק ונתנה למינקת יותר משלושה חודשים קודם מיתת הבעל, אינה נקראת יותר מינקת חברו ולא צריכה להמתין כ"ד חודשים. **וכתב הרא"ש טעם לדבר**, שבתוך ג' חודשים אפשר שיחזור החלב לאשה, אבל אם פסקה לחלוטין ג' חודשים אפשר שצמקו דדיה ולא ישוב החלב אליה יותר אף אם תרצה בכך. **והוסיף הר"ן**, שיש נשים שאם פוסקות חודש כבר לא יכולות להניק יותר, ויש נשים שזמנם ששה שבועות ויש שני חודשים, **אבל אחר שלושה ודאי רוב המוחלט הנשים לא חוזרות להניק** כי לא יישאר להן חלב אלא לאחת מני אלף ומשום מיעוטא דמיעוטא לא חוששים ומתקנים תקנות.

הר"ן, הנמוקי יוסף והמרדכי פסקו את שיטת הגאונים הלכה למעשה, כי דבריהם דברי קבלה ובגזרות חכמים הולכים להקל.

רא"ש. ריב"ש – כתב הרא"ש שאפשר לסמוך על הר"מ מקוצי בשעת הדחק, **אבל הוא לא רצה להתיר מה שקיבל מרבתינו לאיסור ולפרוץ גדר**, ולכן לכתחילה לא מועיל לשכור מינקת ולהתיר להנשא אף אם הפסיקה קודם ג' חודשים למיתת הבעל, כי כתוב בגמרא "מינקת חברו", משמע מניקה כלשהי בין מת תוך ג' חודשים ובין מת אחר ג' חודשים, כי אחרת כל אשה תפסיק להניק ותגמול את בנה כדי להנשא, ולכן רק אם שכרו לה מינקת כשהיא לא יכולה להניק כלל, כגון שצמקו דדיה או פסק חלבה או שמת בנה מתירים להנשא קודם כ"ד חודשים. **וכ"פ הריב"ש להחמיר**.

שו"ע – פסק את המקרים בהם לא צריך להמתין כ"ד חודשים:

1. כמסקנת הגמרא להלכה שאם מת הולד מותרת להינשא ואין חוששים שמא תהרוג אותו.

2. כרא"ש, שה"ה אם גמלתו בחיי בעלה.

3. כרא"ש, שמותרת להינשא במקרה בו שאין לה חלב כגון שיש לה צימוק דדים.

באר היטב בשם חכם אבי ושבות יעקב – אשה שחלבה ארסי ומתו ילדיה הראשונים שהניקה וכשתנה למינקת חי, אז מותרת להינשא אם התאלמנה מעוברת.

פת"ש – אשה שהיתה מניקה והתעברה לזוניה ורוצה להינשא לאבי העובר, מותרת, כי כעת כשהיא מעוברת כבר חלבה נעכר ודינו כאילו הוא ארסי. והסכים להתיר אם יצטרפו להתר עוד גדולים.

- בית שמואל** – לעיל הבאנו דבריו, שהרא"ש לשיטתו שאסורה להינשא תוך ג' חודשים כי סתם מעוברת תצטרך להניק וזו לא יכולה, אבל לטעם משום "חסה" הוא שייך גם כאן ולכן גם אשה שיש לה צימוק דדים אסורה להינשא.
4. כרא"ש, שמותרת להינשא גם כשפסק חלבה (או שנעכר – פת"ש) בימי בעלה וגם שכרה לו מניקה בחייו.
- בית שמואל** – מהרש"ל פסק כגירסת הרא"ש, ששכירת מינקת לבד לא מספיק וצריך גם שיפסיק חלבה, אבל הב"ח קיים גרסת הטור "ואם ששכרו מינקת" בלבד, וזה גם מועיל.
5. כסמ"ג בשם הגאונים, שגם אם נתנה את בנה למניקה בחיי בעלה שלושה חודשים ולא הניקה כלל קודם מיתת בעלה, מותרת להינשא.
- בית שמואל** – כאן מדובר שמרצונה הפסיקה להניק ונתנה למינקת. לעיל מדובר שפסק חלבה מסיבה מסויימת ולכן שכרה מינקת שבמקרה זה אפילו יום אחד שפסק מותרת להינשא.
- בית שמואל** – אם ילדה לאחר מות בעלה ואינה רוצה להניק כלל, מ"מ אסורה להינשא.

סעיף יב'

גמרא – "...דתניא: לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו, ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: יוציא, ולכשיגיע זמנו לכנוס, יכנוס... אמר רבא: ולדברי חכמים יוציאה בגט (ולא מועילה הפרשה בעלמא)... הכא גבי מעוברת חברו ומינקת חברו הנשואה לכהן מאי? מי עבוד רבנן תקנתא לכהן או לא (שתפסיק לו הפרשה בלבד, כי אם יגרש לא יוכל להחזיר)? אמר ליה: הכי השתא... הכא כמאן נעביד: אי כרבי מאיר הא אמר יוציא ולא יחזיר עולמית, ואי כרבנן, האמרי בגט!": (יבמות לו:).

מהר"ם מרוטנבורג – אפילו הדין הנאת תשמיש עליו על דעת רבים עד השעה שיגיע זמנו לכנוס, ג"כ צריך לגרש.

האם גובה כתובתה כשמוציא בגט? רא"ש – תלוי בה, אם תרצה תתבע כתובתה כשאר כל הנשים המתגרשות, ואם תרצה לחזור אליו יכולה לדרוש ממנו לכתוב כתובה אחרת. ואפילו עדין לא פרע את הראשונה עדין צריך לכתוב לה כתובה אחרת, כי נמחל שעבודה.

הדין בשקידש ולא נשא

תוספות ורא"ש בשם ה"ר יוסף מאורליינש, רמב"ם, ר"ן – הורה לאחד שקידש מינקת חברו ולא נשא שלא צריך לתת גט ומספיקה הפרשה בעלמא, כי בלאו הכי אסורה לו, כי כלה בלא ברכה אסורה כנידה, ודוקא כשנשא ממש צריך להוציא בגט. **וכ"פ הבית יוסף**.

שאלות דרב אחאי, ראב"ד, תוספות ורא"ש – חלקו עליו ולא חילקו בין קידש לנשא, ואפילו הוא כהן. **וכ"כ הריב"ש**, שדוקא כשברח למקום אחר אז מראה בדעתו שלא רוצה לכנוס עד שיעבור הזמן, אבל כאן שלא ברח ובדעתו לכנוס, חייב להוציא בגט עד שיעבור הזמן ואפילו הוא כהן.

הדין כשברח

רא"ש, טור, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, ריב"ש – כמו במקדש תוך ג' חודשים את אלמנת חברו, ה"ה כאן אם ברח עד למקום שלא יכול לחזור בו תוך כ"ד חודשים, לא צריך לגרש. ואף למ"ד אם נשא תוך ג' חודשים וברח צריך לגרש, כאן מקלים יותר כי יודעים של מי הולד.

מגיד משנה ע"פ הראב"ד, גמתי"ג – כמו שבכנוס תוך שלושה אפילו אם ברח כופים אותו להוציא בגט, כך גם כאן **כופים אותו להוציא**. הנמוקי יוסף הוסיף, שאפילו לפוסקים הסוברים שבנשא תוך ג' חודשים וברח אי"צ לגרש, כאן חייב כי לזמן כ"כ רב לא מועילה בריחה.

שו"ע

1. פסק כברייתא וכחכמים שאם עבר ונשא מעוברת חברו או מינקת חברו יוציא בגט ומנדים אותו, וא"כ ברח שאז לא צריך לגרש (כריב"ש).
- בית שמואל** – אפילו לשיטת הרמב"ם שאם עבר ונשא תוך ג' חודשים אין צריך לגרש אלא מספיקה הפרשה, כאן חייב לגרש, **ואם גרש אי"צ נידוי כי ביטל מעשיו**.
- פת"ש בשם אדמו"ר הזקן** – כל מקום שכתוב בגמרא רק "יוציא" אז אין כופים אותו לגרש מחשש גט מעושה, והנידוי הוא לא ע"מ לכופו אלא כעונש על זה שעבר על גזרת חכמים. ואם לא רוצה לגרש ניתן להבריא אותו מדירת אשתו וישביעוהו שלא יחזור עד תום הזמן. ואם לא יעשה כן מותר לקרותו עבריין.
2. כמסקנת הגמרא שאפילו הוא כהן חייב לגרש. ונותן לה כתובה. ואם הוא ישראל מחזיר אותה לאחר כ"ד חודש וכותב לה כתובה חדשה כי נמחל שעבודה של הראשונה (רא"ש).
- חלקת מחוקק, בית שמואל** – אם אמרה בפירוש שתמצה להחזיק את כתובתה הראשונה, הרשות בידה.
3. כרא"ש, שאם נשא וברח ולאחר זמן ישב עם אשתו לא צריך לגרש.
- חלקת מחוקק, בית שמואל** – לכתחילה לא עשה טוב שברח, כי אם נשא אז היה צריך לגרש. ורק כאשר קידש ולא נשא מלמדים אותו לברוח (לעיל בסעי' י' כדעת רבי יחיאל מפריז).
- בית שמואל** – וצריך שיברח עד מרחק שאינו יכול לחזור עד כ"ד חודש.
4. כרמב"ם והר"י מאורליינש, שאם קידש ולא נשא לא צריך לתת גט אלא פורש ולא יכנוס עד אחר זמן היניקה שהוא כ"ד חודש או עד שימות הולד, כי דוקא כשנשא ממש חייב להוציא.

בית שמואל – ריב"ש כתב שלרמב"ם מנדים אותו כמו בקידוש תוך ג' חודשים של הבחנה, שאם לא מגרש אז מנדים אותו, ואם מגרש אז לא מנדים אותו, כי ביטל מעשיו. אמנם סייג, וכתב שי"ל שכאן אין מנדים אותו כי זה זמן ארוך.
רמ"א – פסק כדעת השאילתות והראב"ד שאין חילוק בין קידוש לנשא ואפילו הוא כהן וחייב לגרש אא"כ ברח.
בית שמואל ע"פ דרכי משה – **אם קידוש בשוגג מעוברת או מניקה** אין צריך לגרש ולסמוך על הרמב"ם וסיעתו, וכן בכהן לא חייב לגרש אפילו במזיד.

סעיף יג'

השב"א, תרומת הדשן, שו"ע – אלמנה שהיתה מניקה יכולה לומר שמניקה רק בשכר, ויכולה לתבוע כתובתה לאלתר אע"פ שאינה רשאית להינשא תוך כ"ד חודשים ללידת הולד.
בית שמואל – מדובר שמת בעלה לאחר שילדה וכבר התחילה להניק.

רמ"א – כמהר"ם מפדואה, שאין חילוק בין התחילה להניק או לא התחילה. (ועיין לקמן בסעי' יד)
חלקת מחוקק – זה דין בפני עצמו, שמניקה נקראת בין אם התחילה ובין אם לא, כל עוד שראויה ויש לה חלב נקראת מניקה.
בית שמואל – הסכים, והדגיש שמדובר שילדה בעת מיתת בעלה, שאע"פ שאין רצונה להניק, נקראת מניקה ואסורה להינשא עד כ"ד חודש אחר הלידה.

סעיף יד'

תוספות ורא"ש בשם רבנו שמשון, רשב"א – **הסכימו שגם גרושה שמניקה את בנה צריכה להמתין כ"ד חודש**, אבל כתב שדוקא כשהתחילה להניק קודם שהתגרשה עד שהכירה עד בעלה החדש, אבל אם לא התחילה להניק וכבר התגרשה וילדה אח"כ לא צריכה להמתין כ"ד חודשים, כי יכולה עכשיו לא להניק אותו כלל. וכל זה בגרושה, אבל אלמנה לעולם לא יכולה להנשא בין שהתחילה להניק קודם מות בעלה ובין שלא התחילה להניק קודם מות בעלה, ואפילו פסקה מלהניק ונתנה למינקת ג"כ אסורה להנשא עד שיעברו כ"ד חודשים, כי זאת נאסרה כבר משום מעוברת חברו.
ר"ת, רא"ש, ריב"ש – **הסכים עם הרשב"א לגבי אלמנה וחלק עליו לגבי גרושה** וכתב שאין שום חילוק בזה, וה"ה לגרושה שילדה ולא הניקה את בנה, שמוותרת רק בסוף כ"ד חודשים.
בית יוסף – כתב שראה מורים שמורים התר כדעת הרשב"א בגרושה שלא הניקה קודם גרושה, ולא מחה בידם כי יש להם אילן גדול על מה שיסמכו. ועוד, שבגזרות דרבנן הולכים להקל.

שו"ע

1. פסק כרשב"א בשם י"א, שגרושה שממתנה כ"ד חודש זה דוקא כשהתחילה להניק קודם שהתגרשה עד שהולד הכיר אותה, אבל אם התגרשה קודם שהולד הכיר אותה לא צריכה להמתין, כי אם תרצה לא תניק כלל אפילו בשכר.
 2. הביא כ"א את הריב"ש, שהאשה שמת בעלה והניחה מעוברת ואח"כ ילדה ולא הניקה כלל, צריכה להמתין כ"ד חודש, וה"ה גרושה שילדה ולא הניקה, שמוותרת רק בסוף כ"ד חודש.
- ט"ז, בית שמואל** – יסוד דינו של הרשב"א הוא שיטת הר"ש הובאה בתוספות וברא"ש, שגרושה לא צריכה להמתין כלל, כי לא מחויבת להניק. **מכאן למד בספר אמונת שמואל שגם באלמנה הדין כך**, שאם לא התחילה להניק לא צריכה להמתין כ"ד חודשים.
אמנם כתב הבית שמואל שאין להקל בזה, כי רק בגרושה הקלו שאינה מחויבת להניק, אבל אלמנה שמחויבת להניק עדין נקראת מינקת חברו.
והכריע הט"ז לאסור כדעת ריב"ש, שמשלשון הגמרא שלא ישא מינקת חברו אין חילוק בין התחילה להניק או לא התחילה, ובסעי' יא' פסק השו"ע שבין אלמנה ובין גרושה צריכה להמתין כ"ד חודשים, **א"כ אין להקל בזה בשום מצב אלא להחמיר כריב"ש**, אלא שאם נישאת כבר כך א"צ גט ובזה יש לסמוך על הרשב"א.
ג"ת – פסק כרשב"א שגרושה מותרת כאשר הולד אינו מכירה והיא לא רוצה להניק..